

Naravno čebelarjenje

ČEBELARJENJE ENKRAT DRUGAČE

Na povabilo društva za biološko dinamično gospodarjenje »AJDA« se je 15. do 19. decembra v Sloveniji mudil gospod Matthias Thun, mednarodno priznan strokovnjak za alternativno čebelarjenje. O čebeli, kot jo vidi on, in o svojem čebelarjenju je govoril čebelarjem v Sežani, Ribnici, Grosupljem in Ljubljani. Zdaj želimo z njegovimi drugačnimi pogledi in pristopi na kratko seznaniti tudi bralce našega časopisa.

Z alternativnim čebelarjenjem, nekateri ga imenujejo kar »bio« čebelarjenje, razumemo čebelarjenje brez uporabe zdravil ali drugih kemikalij, to je čebelarjenje, ki želi zares spoznati čebelo, njene potrebe in sposobnosti ter njeno poslanstvo in vlogo v naravi. Delo s čebelami želi prilagoditi potrebam čebel in ga dopolniti z ukrepi za njihovo okrepitev. Takšno čebelarjenje želi čebele ohraniti za prihodnje generacije, zavarovati njihovo zdravje in pridelati med najboljše kakovosti, med kot zdravilo, pri tem pa je količina pridelanega medu drugotnega pomena.

Kot pravi predavatelj, uporabniki, posebej še farmacevtska industrija, tak način čebelarjenja vsak dan bolje plačujejo. Gospod Thun prodaja svoj med, mimogrede, nikoli ga ne pridela dovolj za vse kupce, po 8 DEM za pol kilograma, v Nemčiji pa je cena običajno pridelanega medu približno 6 DEM za kilogram.

Današnje razmere v čebelarstvu utemeljuje tudi dejstvo, da čebele ne živijo več v avtohtonih pokrajinah, da človek z umetno vzrejo matic, usmerjanjem rojenja in graditve satja, celo z umetnim osemenjevanjem, krmiljenjem, preseljevanjem čebel s paše na pašo, graditvijo panjev po merilih pridobitnosti, pretapljanjem voska in vlivanjem satnic... odločilno posega v življenje čebel. Pri tem čebelar praviloma sledi želji po višjih donosih in večji gospodarnosti dela s čebelami. S čebeljami boleznimi se sodobno čebelarstvo ukvarja preveč enostransko, saj preučuje predvsem povzročitelje bolezni, premalo pa upošteva in zdravi razmere, ki spodbujajo razvoj bolezni. Ob vseh naštetih posegih v življenje čebel je človek računal, da bo čebela brez ugovora sprejela vsak njegov poseg. Stalno slabljenje zdravja čebel oziroma vse pogostejše obolevanje čebel, pa kaže na to, da je človek pri tem očitno naredil račun brez krčmarja.

Kot pravi čebelarski mojster Matthias Thun (čebele ima od svojega 16. leta, z njimi pa živi od prvih mesecev svojega življenja), je ob natančnem opazovanju vsake od naštetih človekovih sprememb prvotnega življenja čebel mogoče najti tehtne razloge za domnevo, da te spremembe čebelarjem ne godijo, ampak jih slabijo, podobno kot bi slabe življenjske razmere in psihični stresji stabilili človeka.

Tako npr. po besedah gospoda Thuna na zdravje čebel vpliva tudi dejstvo, da danes čebelarji s kranjsko čebelo v severni Nemčiji in z italijanko v Skandinaviji, da v Evropi čebelarijo celo z južnoameriškimi čebelami... Čebela pa je bitje, ki je pri organizaciji svojega življenja zelo povezana s kozmičnimi ritmi. Pri enakih kozmičnih ritmih pa v tujih, svoji prvotni domovini oddaljenih predelih, v naravi ne najde tistega, kar tedaj potrebuje. Tako čebela v Skandinaviji februarja v naravi gotovo ne najde tistih cvetov, nektarja in cvetnega prahu, kot bi jih našla na primer na Siciliji, kjer je doma. Preusmeritev na nove razmere, na ritme, ki jih ni vajena, jemlje čebelarjem veliko energije, zaradi tega pa so tudi manj odporne. Dodatno vprašanje, pomembno za zdravje čebel, je, ali bo čebela v naravi ob pravem času našla prave cvetlice, kajti sodobno kmetijstvo s svojimi monokulturami siromaši cele pokrajine, ker iz njih iztrebi prvotno pestrost rastlin in cvetlic. Čebela mora za svoje zdravje v naravi ob pravem času najti prave cvetlice, in ker teh ni, njeno zdravje vse bolj slabi.

Tudi pri umetni vzreji matic najdemo razloge za trditev, da umetna vzreja matic ne prispeva h krepitvi zdravja čebel. Kot pravi gospod Matthias Thun, so raziskave pokazale, da je pri jajčecu, iz katerega čebele same vzredijo svojo matico, s Kirianovim fotografiranjem opaziti nekakšno sevanje, nekakšen sij, ki ga pri drugih jajčecih ni. Kot pravi, čebele celico, v kateri vzrejajo svojo matico, tedaj, ko je kot ličinka najjemkejša, za nekaj ur predelajo in iz šesterkotne oblike naredijo kroglo, v kateri je le čisto majhna odprtina za krmiljenje. Kot je znano, da telesa v obliki piramide izžarevajo določeno energijo, in da marsikateri zvezdnik pod piramido tudi spi, da se ne bi hitro staral, tako je tudi znano, da izžareva določeno energijo, ki stimulira življe-

nje, tudi oblika šesterokotnika, spet drugačno energijo pa izžareva oblika krogle. Te energije so izbrane, kajti v določenem smislu so energije, sorodne Soncu samemu. Čebelja matica mora biti kot bitje Sonca tedaj, ko je v obliki najmehkejšje ličinke, nekaj ur izpostavljena silam, ki jih izžareva oblika krogle. Po nekaj urah čebele to obliko spet predelajo v šesterokotno obliko in nadaljujejo krmljenje. Umetno vzrejena matica tem silam ni bila izpostavljena, zato je zanje prikrajšana oziroma nima tistih moči, ki bi jih kot matica morala imeti. Razen tega je zelo problematično, če so matice vzrejene prepozno in družinam dodane morda šele avgusta. Statistično je ugotovljeno, da prepozno dodajanje matic povzroča slabljenje čebeljih družin, posledica tega pa je okužba z nosemo v prihodnjem letu.

Kritični točki v čebelarjenju sta po besedah gospoda Thuna očitno tudi pretapljanje voska in vlivanje satnic. Razlogov za to je več. Pretopljen vosek je vosek druge kakovosti. Njegovo kakovost zmanjšuje pregrevanje, zaradi katerega postane vosek temno obarvan. Vosku škoduje

zlasti pregrevanje na več kot 100 stopinj Celzija, žal pa to počne marsikateri čebelar, da bi uničil morebitne škodljivce. Predvsem pa je vosek druge kakovosti škodljiv zaradi ostankov zdravil in drugih kemičnih sredstev, ki jih čebelarji uporabljajo pri svojem delu in ki jih iz voska ni mogoče filtrirati. Takšne satnice čebele predelujejo, odvezemajo jim vosek in ga znova pridelujejo. Tako prihajajo v neposreden stik tudi s škodljivci. In ker za zdaj ni takšnih zdravil ali kemičnih sredstev, ki bi škodovala samo določenim povzročiteljem bolezni, čebelarji pa ne, posredno slabijo organizem čebel. Pri vlivanju satnic je zelo pomemben tudi način izdelave le-teh. Da bi se satnice lepo odlepile iz kalupa ali valja, kalup ali valj mažejo, pogosto z raztopinami pralnih praškov, kot to počne celo podjetje Graze, ki smo ga slovenski čebelarji obiskali maja 1994. Znano je že, da so pglavitni povzročitelji poapnele zalege prav ostanki pralnih praškov in mehčalcev. Torej s satnicami, izdelanimi na tak način, slabimo zdravje čebel, saj z njimi spodbujamo razvoj poapnele zalege.

(nadaljevanje prihodnjč)

Iz društvenega življenja

JUBILEJNO LETO SEVNIŠKIH ČEBELARJEV NAJUSPEŠNEJŠE

Na januarskem **občnem zboru** nas je pozdravil g. župan Jože Peternel. »Za stotnijo članov ČD Sevnica je bilo minulo leto, ko smo praznovali 60-letnico društva, najdejavnejše v zadnjem desetletju,« je menil predsednik društva Janez Levstik. Mladi čebelarji iz boštanjske in sevniške OŠ so na 17. srečanju mladih čebelarjev pobrali večino prvih mest. Mentorju Franciju Marol-

tu, ki uspešno vodi kar deset čebelarskih krožkov, je uspelo obleči »čebeljo obleko« iz 130.000 čebel, in se s tem uvrstiti v Guinnessovo knjigo rekordov. Zbora seje udeležil član ZČDS Branko Vodopivec. Članom smo razdelili 120 sadik medovitih dreves in preskrbeli 15.000 kg namenskega sladkorja. Letos bomo posadili tudi 150 dreves lipe, tako da vsak čebelar dobil eno

Predsednik Janez Levstik podeljuje Albertu Felicianu odličje A. J. III. stopnje. Foto: P. Perc

larju« že pisali. Na pobudo mojega pokojnega očeta, sicer zagovornika manjših celic, se je leta 1935 vnela razprava s tedanjim strokovnjakom prof. Josipom Verbičem. V razpravi je leta 1937 posegel tudi tedanji urednik gospod Avguštin Bukovec. Tedaj je namreč osrednje čebelarstvo izdelovalo satnice, ki so imele na 10 centimetrov 18 celic. V razpravi so ugotovili, da je velikost celic naše kranjske sivke na naravno zgrajenem satju od 17,75 do 19,5 celice na 10 cm. Podatke je zbral g. Bukovec.

Ugotovili so tudi, da se velikost celic na posameznih območjih takratne Slovenije spreminja, zato je za zanesljivejši odgovor potrebnih večje število merenj.

V domačem čebelarstvu sem opazil, da so čebele in matica raje sprejele satnice z manjšim premerom celic (19,2 na 10 cm) kot satnice z večjimi celicami.

Velikost celic pri satnicah, ki jih izdeluje gospod Debevc z Vrhnike, je 18,75 celice na 10 cm, torej nekako povprečna velikost celic, kot jih je zbral g. Bukovec.

V preteklosti so naši čebelarji strokovnjaki zagovarjali večje celice, to je 18 na 10 cm. Trditev so utemeljevali s tem, da se bodo tako izlegle večje in razvitejše čebele, ki bi prinesle tudi več nektarja. V praksi se je izkazalo, da čebele raje gradijo satnice z manjšimi celicami. Praktičen odgovor pa je, da ima čebelar raje več »manjših« čebel kot nekaj manj »velikih« čebel.

Na dobro sprejetje satnic vplivajo še drugi dejavniki. Nečisti vosek, pomešan s parafinom, zniža tališče satnic tako, da se izdelano satje v poletni vročini rado posede in zmaliči celice. Ob tem dobimo večje število nepravilnih celic in manj strnjeno zalego. Prešane satnice se ob nekoliko večji nepazljivosti pri izdelavi rade raztegnejo, tako da dobimo celice z večjim premerom.

Pri izdelavi satnic uporabljajo različna ločila, ta pa za čebele niso vedno prijetna, zato tudi graditev satja ni vedno hitra. Pri satnicah z manjšimi celicami je pomembno, da tako satje večkrat zamenjamo. Po treh letih uporabe se na dnu celic naberejo ostanki srajčic od bub, tako da se notranja prostornina celice res zmanjša. Torej je res, da se razvojni prostor v celici manjša in izlegajo se vedno manjše čebele.

Za lažjo oceno zgornje in spodnje mere velikosti celic, ki jih gradi naša čebela, bi bilo dobro, če bi se oglasil še kdo s svojimi ugotovitvami. Tako bi lažje določili najprimernejšo velikost celic in seveda tudi primerno kakovost satnic.

Dokončna ocena velikosti celic naše kranjske sivke še ni znana. Ko bodo strokovnjaki odgovorili na to vprašanje, bomo lahko zanesljiveje kupovali valje in modele za izdelavo satnic. Slepo posnemanje tujih ugotovitev nam je že večkrat prineslo slabe rezultate, zato se jih izogibajmo tudi v čebelarstvu.

Naravno čebelarjenje

ČEBELARJENJE ENKRAT DRUGAČE

META VRHUNC (nadaljevanje)

Kot pravi gospod Matthias Thun, je skoraj pri vseh čebeljih boleznih zanimivo to, da ne gre za bolezni, temveč za parazitoze. Zajedavci, ki ogrožajo obstoj čebel in jih že dolgo poznamo, najdejo nenadoma pri čebelah ugodne razmere za razvoj, zlasti zaradi oslabiljenega organizma oziroma slabega imunskega sistema čebel.

Zanimivo je, da je dr. Rudolf Steiner, oče biološko-dinamičnega dela z zemljo in živalmi, že leta 1921 v svojih znanih berlinskih predavanjih obravnaval pomen čebele za človeka in naravo. Že tedaj je napovedoval, da bo umetna vzreja matic povzročila velik razcvet čebelarstva, vendar se ga človek ne bo mogel dolgo veseliti,

Neokrnjena narava je pogoj za obstanek čebel in tudi človeka. Foto: F. Šivic

saj bo povzročila tudi »slabitev krvi« čebel, to pa bo razlog za hude čebelje bolezni. Vsekakor je res, da se paraziti vedno pojavijo takrat, kadar so tako pri rastlinah kot pri živalih moteni njihovi »sokovi«. Gospod Matthias Thun je tudi prikazal, kako je vloga čebele in pomen medu za človeka pojmoval dr. Steiner. Znanstvenik in filozof dr. Rudolf Steiner je bil rojen sredi prejšnjega stoletja v nekdanji Avstro-Ogrski. Bil je človek izjemnih sposobnosti in po svoji miselnosti daleč pred ljudmi svojega časa. Njegova odkritja na področjih medicine in poljedelstva – in tako tudi v čebelarstvu – znano vrednotiti šele danes, ko se vse bolj jasno kažejo meje doslej uveljavljenih pristopov. V zvezi s čebelo je dr. Steiner omenjal velik pomen medu za človekovo zdravje, tako za fizično kot za »zdravje človekove osebnosti«. Navajal je, da je čebela eno od redkih bitij, ki je sposobno obvladovati »sile šesterokotnika«. Po besedah dr. Steinerja obstaja v naravi kristal, imenovan gorska strela, ki kristalizira šesterokotno in ima včasih eno, včasih pa tudi dve konici. Po njegovem mnenju kristal z eno konico seva sile, ki življenje ohranjajo, podobno pa deluje tudi med, ker je nekaj časa skladiščen v nepokriti šesterokotni celici. Kristal z dvema konicama po njegovem mnenju seva sile, ki življenje gradijo. Nosilec kvalitet, ki življenje ne

le ohranjajo, temveč tudi gradijo, je med, saj je bil določen čas skladiščen v šesterokotni pokriti celici. Med iz pokritega satovja zato ni hrana, temveč zdravilo.

Ker se čebele ne morejo izogniti slabim vplivom sodobnega življenja (čebele npr. nikjer več ne morejo najti čiste vode, povsod so izpostavljene strupom, ki jih uporablja sodobno poljedelstvo), se mora čebelar za ohranjanje njihovega zdravja in krepitev njihove odpornosti ne samo ravnati po potrebah čebel, temveč mora tudi primerno ukrepati.

Po napotkih dr. Steinerja ima čebelar za to več možnosti: čebele naj naseli v čim bolj zdrave panje, delo pri čebelah naj opravlja tedaj, kadar je to zanje primerno, hrani naj jih s čaji iz tistih zdravilnih zelišč, ki so prav tako posrednice sil, ki pritekajo na Zemljo iz vesolja. Tok le-teh je zadnja desetletja sicer oslabljen, ker smo Zemljo obdali s plaščem umazanije.

Glede panjev gospod Thun priporoča zaboje, obdane s 6 cm ržene slame. Po napotkih dr. Steinerja jih uporablja tudi sam. Ta slama je idealen prevodnik kozmičnih ritmov. Gospod Thun omenjene panje od znotraj premaže s premazom kravjeka, sirotke, ilovice in pepela. Tak premaz je gladek in prijetno diši. Poleg tega, da deluje zdravilno, ga lahko tudi ožgemo s plinskimi gorilnikom, to pa sicer ne bi bilo mogoče.

Gospod Thun je skupaj z materjo, tudi ona že več kot 40 let preučuje vpliv kozmičnega sevanja na rast rastlin – ugotovil, da se čebele zelo tenkočutno odzivajo na različne vrste kozmičnega sevanja. Pri kozmičnem sevanju ločimo globalne velike ritme, na primer ritme Sonca, in za delo s čebelami posebej pomembne ritme Venere, poleg teh pa še manjše ritme, ki se ponavljajo glede na krožno pot Lune okoli Zemlje. Pri manjših ritmihi ločimo štiri vrste. Omenjene vrste kozmičnega sevanja so za čebele nekakšna spodbuda za njihovo vedenje in delo. Omenjene ritme navaja tudi Setveni koledar Marije in Matthiasa Thuna, ta pa od leta 1987 izhaja tudi v slovenščini. Matthias Thun priporoča delo s čebelami: v času, označenem kot svetloba/cvet, takrat, kadar želimo povečati skrb za zalego in krepitev družin; v času, označenem kot toplota/plod, takrat, kadar želimo spodbuditi nabiranje medu (ker čebele pri tem zanemarijo zalego, ne smemo vse leto vztrajati pri tej spodbudi, sicer bodo družine v drugi polovici leta oslabele); v času, označenem kot zemlja/korenina, takrat, kadar naj bi čebele gradile več satovja. Dnevi, ki so v setvenem koledarju označeni kot voda / list, naj bodo po nasvetu gospoda Matthiasa Thuna čebelarjevi prosti dnevi. Ti dnevi čebelam ne ustrezajo, jih vznemirjajo, in če tedaj večkrat

delamo z njimi, rade pikajo, ne ostanejo na satnicah, ko jih izvlečemo, in so nasploh nemirne. Delo s čebelami je seveda vsako odpiranje panja in prekinjanje sloja propolisa, ki panj zapira od znotraj. Pri vsakem odpiranju panja so namreč čebele posebno izpostavljene takratnemu sevnanju, saj odpiranje panja čebele »kaotizira«, vrsto sevnanja, ki priteka iz vesolja, pa razumejo kot določeno spodbudo za svoje delo.

Zdravje čebel lahko občutno okrepimo s kmljenjem čajev iz zdravilnih zelišč rmana, koprive, hrastovega lubja, baldrijana, regrata, njivske preslice in kamilice. Predvsem je pomembno čaje dodati zimski krmi čebel, zlasti če so imele čebele za zadnjo pašo mano. S temi dodatki bo raztopina sladkorja dobila nekatere značilnosti nektarja. Pri dodajanju omenjenih čajev velja tole pravilo: na 100 litrov pripravljene zimske krme dodamo skupaj 3 litre čaja, vsakega približno 4 dcl.

Za vsak čaj vzamemo približno 3 grame posušenega zelišča. Kamilične, regratove, baldrijanove in rmanove cvetove prelijemo z vročo vodo in jih čez 15 minut odcedimo, hrastovo lubje, njivsko preslico in koprivo pa pristavimo v hladno vodo, pustimo, da ta zavre, in jih po 10 minutah odcedimo. Čaje pripravljamo vsakega posebej.

Na predavanjih je bilo zanimivo slišati, kako se gospod Thun bojuje proti boleznim. Po njego-

vem mnenju je čebelarjeva prva naloga narediti vse za krepitev zdravja čebel. Ravnati mora po potrebah čebel, čebelar pa ne sme vsiljevati drugačnosti zaradi svojega udobja ali zato, da bi pridobil več medu. Če se kljub temu pojavi npr. varoza, g. Thun predlaga, da upepelimo žličko nabranih varoj – to priporoča dr. Steiner – ko sta Sonce in Luna pred ozvezdjem Bika, to pa je maja. Ta čas je označen tudi v Setvenem kalendarju, leta 1995 pa bo to 28., 29. in 30. maja. Takrat torej pršice na lesu v žlici sežgemo. Pepel nato neprekinjeno eno uro z lesom ali porcelanom tremo v keramični posodici, potem pa s tem »dinamiziranim« pepelom napolnimo solnico in ga nekaj potrosimo v panje, v katerih je varoa. Gospod Thun pravi, da so rezultati zelo spodbudni, še boljši, kot jih je imel s škropivom iz dinamiziranega pepela v osmi homeopatski decimalni potenci. Vsem čebelarjem, ki bi radi izvedeli kaj več o alternativnem čebelarjenju, kakršnega uporablja gospod Thun, priporočamo, naj se letos jeseni udeležijo predavanja ali preberejo knjigo gospoda Thuna »Die Biene«. Dobite jo pri društvu »Ajda«.

In še to: Društvo »Ajda« za leto 96 razpisuje štipendijo za enotedenski seminar o alternativnem čebelarjenju. Seminar bo v Fischermühlerju v Nemčiji. Podrobnejše informacije dobite na naslovu društva »Ajda«, 61354 Horjul – Vrzdeneec.

Zgodovina slovenskega čebelarstva

NAŠI VELEČEBELARJI

Ob 130. obletnici Kranjske čebelarске postaje v Višnji Gori

dr. FRANCE ADAMIČ

UVOD

Čebelarstvo je najprej pripadalo lastniku gozda, fevdalcu ali srenji, šele v novem veku pa se je začelo načrtno razvijati. Z njim so se ukvarjali predvsem premožnejši sloji, graščaki in njihovi oskrbniki, duhovniki in meščani, pozneje pa tudi podložni kmetje, ki so morali del desetine in drugih dajatev plačevati z medom in voskom. Pri popisu leta 1866 so na Kranjskem našli 25.203 čebelje panje. To število se je poleti dvakrat do trikrat povečalo; prirajo pa so čebelarji zaradi živahne trgovine in izvoza vsako leto

prodali. Kranjska čebela je tedaj zaslovela po svetu, ker so spoznali, da se hitro razmnožuje, da je mirna, zelo delavna, skromna, odporna in prilagodljiva. K njenemu slovesu je veliko prispeval tudi baron Emil Rothschild, graščak v Podsmreki pri Višnji Gori.

BARON EMIL ROTHSCHÜTZ

Rodil se je 7. avgusta 1836 v Achnu v Nemčiji, umrl pa je 21. februarja 1909 v Podsmreki. Študiral je kmetijstvo in se leta 1856 naselil na Slovenskem, kjer je njegov oče kupil graščino